

то залежно від задач, що стоять перед управлінням. Таким чином, у разі потреби номенклатуру аналітичних рахунків можна завжди доповнити або скоротити.

Коди аналітичних рахунків в КІСО мають різні ознаки: статті витрат, бізнес-одиноці, бізнес-процеси, виробы, замовлення, номери рядків форм звітів або бухгалтерських реєстрів, види господарських операцій.

Наявність тих чи інших ознак в кодї аналітичних рахунків обумовлюється специфікою відображених господарських операцій по кожному синтетичному рахунку і потребою в їх угрупованні для поточного обліку і заповненні форм бухгалтерської звітності.

Номенклатури включають повний перелік синтетичних і аналітичних рахунків і їх коди. При цьому передбачається можливе їх розширення в процесі використання. Наявність такої номенклатури допомагає визначити організаційну структуру системи обліку, в якій велике значення мають системи синтетичних і аналітичних рахунків КІСО, підсистем і модулів завдань, а також зв'язки між ними.

Таким чином, при виборі робочого варіанту передачі інформації бажано виходити з вимог споживачів інформації КІСО, а також з можливостей інформаційної мережі.

Отже, питання побудови системи аналітичного обліку в рамках КІСО є необхідним і актуальним, адже від цього залежить достовірність облікової інформації, її оперативність і можливість прийняття управлінських рішень менеджерами корпорацій.

1. Івахненко С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту. – К.: Знання - Прес, 2003. – 349 с.

2. Мних С.В., Брадул О.М. Концепція побудови комп'ютерної інформаційної системи обліку діяльності корпорацій. // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – №4. – С.41.

3. Палий В.Ф., Соколов Я.В. АСУ и проблемы в теории бухгалтерского учета. – М.: Финансы и статистика, 1981. – 224 с.

4. Сопко В.В., Загородній В.П. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю і аналізу. – К.: КНЕУ, 2004. – 412 с.

5. Татарчук М.І. Корпоративні інформаційні системи. – К.: КНЕУ, 2005. – 291 с.

Отримано 07.09.2009

УДК 330.101

О.С.ВЛАСОВА, канд. екон. наук

Харківська національна академія міського господарства

СТАТУС ПОДАТКОВОГО ОБЛІКУ В СУЧАСНІЙ ОБЛІКОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Досліджено питання місця і ролі податкового обліку на сучасному рівні розвитку облікової системи українських підприємств.

Исследованы вопросы места и роли налогового учета на современном уровне развития учетной системы украинских предприятий.

In the article there were concept of tax accounting and his status in system of account in factory of Ukraine.

Ключові слова: податки, податковий облік, бухгалтерський облік, інтегрована система господарського обліку.

Постійне реформування фіскальної системи України, яке розширює коло осіб – платників податків, а також перелік оподаткованих операцій та активів призводить до постійного ускладнення діючої методики оподаткування українських підприємств. В умовах ринкової економіки бюджетні надходження залежать від результатів діяльності суб'єктів господарювання. Тому раціонально організована система оподаткування повинна стимулювати господарську і підприємницьку ініціативу, бути простою і зрозумілою, забезпечувати ефективність процесу стягнення податків.

У цій ситуації система оподаткування може реалізувати свої функції лише за певних умов, а саме: наявність системи обліку, яка б у першу чергу адекватно відображала реальну економічну ситуацію і забезпечувала можливість контролю за справлянням податків.

Зрозуміло, що сучасний фінансовий облік, направлений на відображення економічного стану підприємств, не ставить на меті забезпечення фіксації та накопичення інформації про розрахунок податкових платежів у тому ступені деталізації та формі представлення, яка передбачена податковим законодавством України. Це призводить до народження нового виду обліку – податкового, який істотно відрізняється від фінансового та управлінського.

Незважаючи на існуючі передумови існування податкового обліку, залишається невирішеним безліч теоретичних та практичних питань щодо його існування та функціонування в ринкових умовах. Неможливо стверджувати, що дослідження проблем функціонування податкового обліку не ведуться, вони є – але вони обмежуються лише термінологією та викладом прагматичних аспектів застосування існуючих інструктивних матеріалів по відображенню в податковому обліку окремих видів податків (зборів), а також операцій.

Недосконалість теоретичних і методологічних аспектів концепції податкового обліку призвела до того, що методика його ведення без достатньої апробації була введена Державною податковою адміністрацією України в практику та відразу стала об'єктом контроверсійних думок учених.

Вирішення сформульованих проблем і невирішених питань, на наш погляд, необхідно починати з дослідження і визначення статусу

податкового обліку в загальній обліковій системі українських підприємств, тобто його положення в цій системі та зв'язку з іншими її елементами. На сьогодні немає одностайного рішення з цього питання.

Такі вчені, як Ф.Бутинець, М.Коцупатрий, Т.Савчук [1-3] дотримуються думки, що податковий облік є підсистемою бухгалтерського обліку, що діє на підприємстві. Слід зазначити, що аналогічна позиція декларується в Податкових кодексах Російської Федерації і Казахстану.

У свою чергу М.Білуха, Т.Мікитенко, С.Левіцька [4-6] вважають, що даний вид обліку є складовою частиною інтегрованої системи господарського обліку, що діє на підприємстві, тобто системи яка об'єднує фінансовий, динамічний, актуарний, соціальний, креативний, стратегічний (прогнозий) та управлінський облік.

Інша група науковців, таких як М.Дем'яненко, В.Сердюк, О.Гусакова, А.Малишкін, А.Мурашко [7-11] взагалі трактують податковий облік як окрему економічну категорію, що відображає окремі сторони податкових відносин, і не пов'язану з бухгалтерським обліком.

Тобто на сьогодні відсутня єдина позиція не тільки щодо ролі податкового обліку, але й його місяця в обліковій системі. Відсутність єдиної позиції щодо таких фундаментальних питань не сприяє подальшому розвитку податкового обліку, тому визначення його статусу має принципове значення для розвитку його концепції та методів обліку.

Надання податковому обліку автономного статусу, тобто відсутність його зв'язку з системою бухгалтерського обліку, є досить спірним. В першу чергу це пов'язано з правилами ведення податкового обліку, які визначаються нормами податкового законодавства. Так, положеннями Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» передбачається можливість застосування у податковому обліку норм П(С)БО у випадку їх невизначення податковим законодавством. Прикладом цього може бути застосування первинних документів бухгалтерського обліку як підтвердження права на відображення валових витрат або визначення рівня звичайної ціни у випадку неможливості застосування методів, передбачених Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств». Також чинником, який робить досить проблемним відокремлення податкового та бухгалтерського обліку, є затверджені та діючі у бухгалтерському обліку нормативні документи, основною метою яких як раз є облік податків, зокрема ПДВ та податку на прибуток підприємств. Перш за все мова йде про П(С)БО 17 «Податок на прибуток» та Інструкцію з бухгалтерського обліку податку на додану вартість. З другого боку,

слід зазначити, що низка закордонних країн саме й застосовує англо-саксонську модель організації податкового обліку (Великобританія, Данія, Канада, США тощо) – тобто податковому обліку надано автономний статус. Але цьому сприяє в першу чергу специфіка законодавчого забезпечення цього виду обліку, що застосовується в таких країнах та зовсім відмінний від нашого статус бухгалтерського обліку. В Україні ж, як вже вказувалося, автономний статус податкового обліку не передбачений взагалі та на теперішньому етапі розвитку облікової системи призведе тільки до ускладнення обліку та підвищення його трудомісткості.

Розглядаючи податковий облік як окремих економічний елемент інтегрованого господарського обліку, який, на думку С.Левицької [6], охоплює не лише фінансовий, але й динамічний, актуарний, соціальний, креативний, стратегічний (прогнозний) та управлінський облік, можна стверджувати, що пропонується взагалі відмовитися від терміну «бухгалтерський облік» і розглядати його складові як окремі самостійні автономні частини інтегрованої системи господарського обліку. Також таке розуміння сутності та складу інтегрованого господарського обліку призводить до нівелювання поняття «облікова система підприємства» загалом. Це об'єднує дану позицію з позицію, що відстоюється останньою групою фахівців у частині самостійності обліку, але суттєвою відмінністю є відсутність заперечення існування зв'язку між податковим та фінансовим обліком через їх інтеграцію та взаємозв'язок. Слід зазначити, що таке розуміння статусу податкового обліку має право на існування та найбільш відповідає теперішньому його становищу. Але в цьому випадку є незрозумілим статус бухгалтерського обліку, що законодавчо затверджений Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».

Але таке ж заперечення має місце й при визнанні податкового обліку як складового елементу системи бухгалтерського обліку, діючої на підприємстві, якої дотримуються Ф.Бутинець, М.Коцупатрій і Т.Савчук [1-3]. Так, Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» під бухгалтерським обліком розуміється процес виявлення, виміру, реєстрації, нагромадження, узагальнення, збереження і передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім і внутрішнім користувачам для прийняття рішень. Отже, характерним для бухгалтерського обліку є системний, безперервний процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення і передачі інформації в грошовому виразі про господарські процеси і операції суб'єктів господарювання, а також результати їх діяльності, результати якого представляються внутрішнім і зовнішнім користува-

чам. При цьому Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» визначається структура бухгалтерського обліку: фінансовий і управлінський (внутрішньогосподарський) облік, що складає певні труднощі для законодавчого визнання статусу податкового обліку як підсистеми бухгалтерського обліку. Але податкові платежі за своєю економічною суттю є одним з різновидів результатів діяльності підприємства, оскільки сам факт їх виникнення, а також розмір прямо залежить від обсягу здійснених операцій та способів використання активів. При цьому однією з основних вимог системи бухгалтерського обліку є наявність взаємозв'язку і взаємодії різних підсистем, які входять в таку систему, з метою створення цілісного інформаційного потоку, що ілюструє результати діяльності суб'єкта (підприємства) і управління ресурсів, що дозволяє вирішувати різні питання.

Податки, будучи найпотужнішим інструментом економічного регулювання господарської діяльності підприємства, служать одним з основних чинників щодо примушення керівників кардинально змінювати не тільки тактику дій компанії, але й темпи її розвитку. Сьогодні ніякі серйозні рішення щодо господарювання ніколи не ухвалюються без урахування податків, які будуть сплачені за наслідками діяльності. Також бухгалтерський облік, будучи інформаційною базою для управління ресурсами підприємства, не може ігнорувати такий значний та істотний напрям витрачання фінансових ресурсів, як податкові і неподаткові платежі до бюджетів і спеціальних цільових фондів. Таким чином, існують об'єктивні передумови для виділення у складі системи бухгалтерського обліку такої підсистеми як податковий облік, що дозволило б отримувати інформацію про величину податків, які повинні сплатити суб'єкти господарювання в майбутньому. Але першочерговим заходом для цього є зміна законодавчо визначеного поняття «бухгалтерський облік» та його структури.

На підставі проведеного дослідження можна зробити висновок, що визначення статусу податкового обліку – це першочергове завдання при формуванні його концептуальної основи. На нинішньому етапі розвитку облікової системи найбільш доцільним є визнання податкового обліку як підсистеми бухгалтерського обліку, яка взаємодіє з іншими компонентами обліку з метою підвищення достовірності та ефективності облікової інформації.

1. Бухгалтерський фінансовий облік / Ф.Ф.Бутинець, О.С.Бородкін, А.М.Герасимович, Г.Г.Кірейцев, М.В.Кужельний; За ред. Ф.Ф.Бутинця. – 2-ге вид. – Житомир, 2000. – 608 с.

2. Коцупатрий М. та ін. Податковий облік та звітність. – К., 2006. – 250 с.

- 3.Савчук Т. Налоговый учет как подсистема бухгалтерского учета и основа реализации системы налогообложения в Украине // Бухгалтерский учет и аудит. – 2003. – №3. – С.45-49.
- 4.Білуха М.Т. Теорія бухгалтерського обліку. – К., 2000. – 690 с.
- 5.Микитенко Т. Налоговый учет в проекте Налогового кодекса // Бухгалтерский учет и аудит. – 2003. – №9. – С.47-49.
- 6.Левицкая С. Бухгалтерский учет: основы, перспективы развития // Бухгалтерский учет и аудит. – 2007. – №8. – С.7-11.
- 7.Демьяненко М.Я. Про співвідношення бухгалтерського та податкового обліку // Облік і фінанси АПК. – 2004. – №1. – С.10-17.
- 8.Сердюк В. Податковий облік. – К., 2005. – 320 с.
- 9.Гусаков О.С. Податковий облік. – К.: Центр навч. літ-ри, 2006. – 360 с.
- 10.Мальшкин А. О статусе налогового учета украинского предприятия // Бухгалтерский учет и аудит. – 2009. – №2. – С.48-57.
- 11.Мурашко А. Налоговый учет и его согласованность с финансовым учетом // Бухгалтерский учет и аудит. – 2003. – №3. – С.50-53.
- 12.Мусс Г., Ханшманн Р. Бухгалтерский учет: основы-задания-решения: Пер. с нем. С.Лобачевой. – К.: КНЕУ, 1999. – 368 с.
- 13.Мальшев И.В. Теория бухгалтерского учета. – М.: Финансы и статистика, 1981. – 263 с.

Отримано 05.10.2009

УДК 338.53 : 332.83

В.В.ПІТЯЄВ

Харківська національна академія міського господарства

МОНІТОРИНГ ПЛАТЕЖІВ НАСЕЛЕННЯ ЗА ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНІ ПОСЛУГИ

Акцентується увага на актуальності проблеми постійного збільшення заборгованості населення за послуги підприємств ЖКГ. Пропонуються нові економічні механізми збалансування платоспроможності споживачів і ринкової вартості житлово-комунальних послуг.

Акцентируется внимание на актуальности проблемы постоянного увеличения задолженности за услуги предприятий ЖКХ. Предлагаются новые экономические механизмы сбалансирования платежеспособности потребителей и рыночной стоимости жилищно-коммунальных услуг.

Special attention is paid to the problem of increasing debts for communal services. New economic mechanisms of balancing consumers solvency and market housing and communal services cost are proposed in the article.

Ключові слова: житлово-комунальне господарство, моніторинг, платіжний потенціал населення за послуги.

Зростання заборгованості населення України за оплату житлово-комунальних послуг протягом багатьох років набуло сталої й постійної тенденції. У травні 2009 р., за даними державних органів статистики, борги досягли уже 10, 3 млрд. грн. Очевидно, що проблема збільшення